

The Simple Son's Complex Question

Rabbi Joshua Strulowitz
West Side Institutional Synagogue
Shabbat HaGadol 5774

Illustration of the Four Sons from a 1695 Haggadah printed in Amsterdam

The Four Sons

ברוך המקום, ברוך הוא. ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא

כנגד ארבעה בנים דברה תורה. אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול

חכם מה הוא אומר? מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה !! אלהינו אתכם? ואף אתה אומר לו כהלכות הפסח:
אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן

רשע מה הוא אומר? מה העבדה הזאת לכם? לכם - ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר. ואף אתה
הקנה את שניו ואמר לו: בעבור זה עשה !! לי בצאתי ממצרים. לי - ולא לו. אילו היה שם, לא היה נגאל

תם מה הוא אומר? מה זאת? ואמרת אליו: בחזק יד הוציאנו !! ממצרים, מבית עבדים

ושאינו יודע לשאול - את פתח לו, שנאמר: והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה !! לי בצאתי ממצרים

Questions

1. How is the simple son any different than the Eino Yodeia Lishol? His question is so basic it's basically irrelevant?
2. Why is the Tam the only son whose entire response is a Passuk?

מה־זאת הַשִּׁאלָה פְּרָקִים?

1 בראשית פרק ג

(יג) וַיֹּאמֶר יְקֹנֵק אֱלֹהִים לְאִשָּׁה מֵה־זֹּאת עָשִׂית וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הִנֵּחַשׁ הַשִּׂיָּאֲנִי וְאָכַל
*And the Lord God said to the woman, "What is this that you have done?" And the woman said,
"The serpent enticed me, and I ate."*

2 לך לך פרק יב

(יח) וַיִּקְרָא פַרְעֹה לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר מֵה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי לְמָה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ הִוא
*And Pharaoh summoned Abram, and he said, "What is this that you have done to me? Why did
you not tell me that she was your wife"*

3 תולדות פרק כו

(י) וַיֹּאמֶר אַבִּימֶלֶךְ מֵה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָנוּ כִּמְעַט שָׁכַב אֶחָד הָעָם אֶת־אִשְׁתְּךָ וְהִבֵּאתָ עֲלֵינוּ אָשָׁם
*And Abimelech said, "What have you done to us? The most prominent of the people might
easily have lain with your wife, and you would have brought guilt upon us."*

4 ויצא פרק כט

(כה) וַיְהִי בַבֹּקֶר וְהִנֵּה־הִוא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל־לָבָן מֵה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְרַחֵל עֲבַדְתִּי עִמָּךְ וְלָמָּה רָמִיתָנִי
*And it came to pass in the morning, and behold she was Leah! So he said to Laban, "What is
this that you have done to me? Did I not work with you for Rachel? Why have you deceived
me?"*

5 בשלח פרק יד

ה) וַיִּגַד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיְהִי פֶה לְבַב פְּרַעֲהוּ וְעַבְדָּיו אֶל־הָעָם וַיֹּאמְרוּ מֵה־זָּאת עָשִׂינוּ כִּי־שַׁלַּחְנוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִעֲבָדָיו

It was reported to Pharaoh that the people had fled; and Pharaoh and his servants had a change of heart toward the people, and they said, What is this that we have done, that we have released Israel from serving us?

יא) וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה הַמִּבְּלִי אֵין־קִבְרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחְתָּנוּ לְמוֹת בַּמִּדְבָּר מֵה־זָּאת עָשִׂיתָ לָנוּ לְהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם
They said to Moses, Is it because there are no graves in Egypt that you have taken us to die in the desert? What is this that you have done to us to take us out of Egypt?

6 יונה פרק א

י) וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יָרְאָה גְדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מֵה־זָּאת עָשִׂיתָ כִּי־יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי־מִלִּפְנֵי יְקֹוֹק הוּא בָרַח כִּי הִגִּיד לָהֶם
The men were frightened with great fear and they said to him, "What is this that you have done?" for the men knew that it was from before Hashem that he was fleeing, for he had told them.

Drawing by Yiddish cartoonist Lola from a 1920 Haggadah

The Outlier

7 בשלח פרק יג

יד) וְהָיָה כִּי־יִשְׁאַלְךָ בֶּן־ךָ מָחָר לֵאמֹר מֵה־זָּאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְקֹוֹק מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים

And it will come to pass if your son asks you in the future, saying, "What is this?" you shall say to him, "With a mighty hand did the Lord take us out of Egypt, out of the house of bondage.

When Is This Question Being Asked?

8 מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה יח

והיה כי ישאלך בנך מחר, יש מחר עכשיו ויש מחר לאחר זמן

מחר לאמר מה זאת הרי מחר לאחר זמן מחר יהיה האות הזה (שמות ח ט) הרי מחר עכשיו [מחר אנכי נצב (שם /שמות/ יז ט) הרי מחר עכשיו] מחר יאמרו בניכם לבנינו (יהושע כב כד) הרי מחר לאחר זמן

9 רש"י שמות פרשת בא - בשלח פרק יג

כי ישאלך בנך מחר - יש מחר שהוא עכשיו, ויש מחר שהוא לאחר זמן, כגון זה וכגון (יהושע כב כד) מחר יאמרו בניכם לבנינו, דבני גד ובני ראובן

The term "Machar" can be immediate and it can refer to the future, as it does in this context.

10 יהושע פרק כב

כא) וַיַּעֲנוּ בְנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי שִׁבְטֵי הַמְּנוּשָׁה וַיְדַבְּרוּ אֶת־רְאִשֵׁי אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל

כב) אֵל אֱלֹהִים יְקֹוֹק אֵל אֱלֹהִים יְקֹוֹק הוּא יָדַע וְיִשְׂרָאֵל הוּא יָדַע אִם־בְּמֶרֶד וְאִם־בְּמַעַל בִּיקֹוֹק אֶל־תּוֹשִׁיעֵנוּ הַיּוֹם הַזֶּה

כג) לְבָנוֹת לָנוּ מִזִּבְחֵי לְשׁוֹב מֵאַחֲרֵי יְקֹנֶק וְאִם-לְהַעֲלוֹת עָלָיו עֹלָה וּמִנְחָה וְאִם-לַעֲשׂוֹת עָלָיו זְבָחֵי שְׁלָמִים יְקֹנֶק הוּא יִבְקֹשׁ;

כד) וְאִם-לֹא מִדְּאָגָה מִדְּבַר עֲשִׂינוּ אֶת-זֹאת לְאֹמֵר מִחֵר יֹאמְרוּ בְּנֵיכֶם לְבָנֵינוּ לְאֹמֵר מִה-לָּכֶם וְלִיְקֹנֶק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

21) *The children of Reuven, the children of Gad, and half the tribe of Menashe responded and spoke to the heads of thousands of Israel.*

22) *Almighty, G-d, Hashem; Almighty, G-d, Hashem; He knows and Israel shall know. If it is in rebellion or in treachery against Hashem, save us not this day.*

23) *[If we meant] to build an altar for ourselves to turn away from following Hashem, or to offer an elevation-offering or mean-offering upon it, let Hashem Himself exact [retribution].*

24) *If we did not do this out of fear, saying [to ourselves]: In the future your children might say to our children, "What have you to do with Hashem the G-d of Israel?"*

The Tam's Real Question

11 ראה פרק יא

יח) וּשְׁמַתֶּם אֶת-דְּבַרֵי אֱלֹהֵי-לִבְבְּכֶם וְעַל-נַפְשְׁכֶם וְקִשְׁרֹתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל-יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם
And you shall set these words of Mine upon your heart and upon your soul, and bind them for a sign upon your hand and they shall be for ornaments between your eyes.

12 קידושין דף ל עמוד ב

ת"ר: וְשָׁמַתֶּם - סַם תַּם, נמשלה תורה כסם חיים; משל, לאדם שהכה את בנו מכה גדולה והניח לו רטיה על מכתו, ואמר לו: בני, כל זמן שהרטיה זו על מכתך, אכול מה שהנאתך ושתה מה שהנאתך, ורחוץ בין בחמין בין בצונן ואין אתה מתיירא, ואם אתה מעבירה הרי היא מעלה נומי; כך הקב"ה אמר להם לישראל: בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה - אין אתם נמסרים בידו, שנאמר: הלא אם תטיב שאת, ואם אין אתם עוסקין בתורה - אתם נמסרים בידו, שנא': לפתח חטאת רובץ, ולא עוד, אלא שכל משאו ומתנו ברך, שנאמר: ואלוֹךְ תִּשְׁקֹתוּ, ואם אתה רוצה אתה מושל בו, שנאמר: ואתה תמשל בו

*The Rabbis taught: V'Samthem. **Sam Tam (a perfect elixir)**. The Torah is compared to a life giving elixir. An analogy can be drawn to a man that dealt his son a great blow and then placed a compress on his wound. Saying to him: "My son! As long as this compress remains on your wound you may eat what you desire, drink what you desire and bathe in either hot or cold water and you need not fear. However, if you remove the compress it will surely give rise to boils. So too has Hashem said to Israel: "My son! I have created the Yetzer Harah and its antidote. If you involve yourselves in Torah you will not be delivered into its hand. As it states, "sin rests at the door". And what is more, all the pursuits of the Yetzer Harah concern you. As it states, "and you are its desire". But if you wish, you can master it, as it states, "but you can conquer it"*

Kayin's Conflict

13 בראשית פרק ד

ו) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק אֶל-קַיִן לָמָּה חָרָה לָךְ וְלָמָּה נָפְלוּ פָנֶיךָ

(ז) הלוא אם-תִּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תִיטִיב לִפְתַּח חֲטָאת רֶבֶץ וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל-בּוֹ

(ח) וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל-הֶבֶל אָחִיו וַיְהִי בִּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה וַיְקַם קַיִן אֶל-הֶבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ:

(ט) וַיֹּאמֶר יְקֹזֵק אֶל-קַיִן אִי הֶבֶל אָחִיךָ וַיֹּאמֶר לֹא יָדַעְתִּי הֲשֹׁמֵר אָחִי אֲנִכִּי

6) *And the Lord said to Cain, "Why are you annoyed, and why has your countenance fallen?"*

7) *Is it not so that if you improve, it will be forgiven you? If you do not improve, however, at the entrance, sin is lying, and to you is its longing, but you can rule over it."*

8) *And Cain spoke to Abel his brother, and it came to pass when they were in the field, that Cain rose up against Abel his brother and slew him.*

9) *And the Lord said to Cain, "Where is Abel your brother?" And he said, "I do not know. Am I my brother's keeper?"*

14) תרגום יונתן בראשית פרשת בראשית פרק ד

(ח) ואמר קין לות הבל אחוהי איתא ונפוק תרוינן לברא והוה כד נפקו תרויהון לברא עני קין ואמר להבל מסתכל (אנא דברחמין אתברי עלמא אבל לא בפירי עובדין טבין הוא מדבר ומתוב אפין אית בדינא מן בגלל מה אתקבל קרבנך וקרבני מני לא אתקבל ברעוא עני הבל ואמר לקין ברחמין איתברי עלמא ובפירי עובדין טבין הוא מדבר ומיסב אפין לית בדינא ועל דהוּו פיריה עובדיי טבין מדידך וקדמין לדידך אתקבל ברעוא קרבני עני קין ואמר להבל לית דין ולית דיין ולית עלם אחרן ולית למיתן אגר טב לצדיקיא ולית למפרעא מן רשיעיא עני הבל ואמר לקין אית דין ואית דיין ואית עלם אחרן ואית למתן אגר טב לצדיקיא ואית למתפרע מן רשיעיא ועל עיסק פתגמיא האלין הוּו מתנציין על אנפי ברא וקם קין על הבל אחוהי וטבע אבנא במצחיה וקטליה

And Kain said to Habel his brother, Come, and let us two go forth into the field. And it was that when they two had gone forth into the field, Kain answered and said to Habel, I perceive that the world was created in goodness, but it is not governed (or conducted) according to the fruit of good works, for there is favoritism to persons in judgment; therefore it is that thy offering was accepted, and mine not accepted with good will.

Habel answered and said to Kain, In goodness was the world created, and according to the fruit of good works is it governed; and there is no favoritism of persons in judgment; but because the fruits of my works were better than thine, my oblation, before thine, hath been accepted with good will.

Kain answered and said to Habel, There is neither judgment nor Judge, nor another world; nor will good reward be given to the righteous, nor vengeance be taken of the wicked.

And Habel answered and said to Kain, There is a judgment, and there is a Judge; and there is another world, and a good reward given to the righteous, and vengeance taken of the wicked.

And because of these words they had contention upon the face of the field; and Kain arose against Habel his brother, and drave a stone into his forehead, and killed him.

15) מדרש תנחומא (ורשא) פרשת בראשית סימן ט

משל למה"ד לגנב שגנב כלים בלילה ולא נתפש, לבקר תפשו השוער, א"ל למה גנבת את הכלים, א"ל אני גנב ולא הנחתי אומנתי אבל אתה אמונתך /אומנתך/ בשער לשמור למה הנחת אומנתך, ועכשיו אתה אומר לי כך, ואף קין כך אמר אני הרגתי אותו בראת בי יצה"ר, אתה שומר את הכל ולי הנחת אותו להרגו אתה הוא שהרגתו שנקראת אנכי שאלו קבלת קרבני כמותו לא הייתי מתקנא בו

What is this compared to? A thief steals at night and isn't caught, but in the morning he is caught. The officer asks him, "why did you steal?" He responds, "I stole, but it isn't my job to prevent people from stealing. It is your job to prevent theft, why didn't you do your job?" So too with Kayin. He said to Hashem, "You're asking me why I killed my brother? You created the Yetzer Harah. Hashem, You're in charge of watching over everything, you're more responsible for Hevel's death. For if you had accepted my Karban as you did his, I would not have become jealous in the first place.

16) בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה ב

ה רבי אבהו ור' חייא רבה, רבי אבהו אמר מתחלת ברייתו של עולם צפה הקדוש ברוך הוא במעשיהן של צדיקים, ומעשיהן של רשעים, הדא הוא דכתיב (תהלים א) כי יודע ה' דרך צדיקים וגו', והארץ היתה תהו ובהו, אלו מעשיהן של רשעים, ויאמר אלהים יהי אור אלו מעשיהן של צדיקים, אבל איני יודע באיזה מהם חפץ אם במעשה אלו ואם במעשה אלו, כיון דכתיב וירא אלהים את האור כי טוב, הוי במעשיהן של צדיקים חפץ ואינו חפץ במעשיהן של רשעים

Siegmund Forst, 1959